

- Nieuws Vallei
- **Verhaal** 23 juni 2016 - 14:49 Door: Joep Maignet

Een splitsing maak je eerder dan dat je die herstelt

In het kleine dorpje Scherpenzeel staan zes kerken. Dit op een bevolking van nog geen 10.000 inwoners. Voor een buitenstaander kan dit gek zijn; wat moet zo'n klein dorp nou met zo veel kerken? Nieuwsvallei deed onderzoek naar hoe deze kerken naast elkaar leven, wat de verschillen zijn en waarom de kerken niet samengaan. Hiervoor interviewden Nieuwsvallei de dominees of kerkenraad van de volgende kerken: Hersteld Hervormde Kerk, Gereformeerde Gemeente, Hervormde Kerk, CGK Open Hof. Geschiedenis

In het kleine dorpje Scherpenzeel staan zes kerken. Dit op een bevolking van nog geen 10.000 inwoners. Voor een buitenstaander kan dit gek zijn; wat moet zo'n klein dorp nou met zo veel kerken? Nieuwsvallei deed onderzoek naar hoe deze kerken naast elkaar leven, wat de verschillen zijn en waarom de kerken niet samengaan. Hiervoor interviewden Nieuwsvallei de dominees of kerkenraad van de volgende kerken: Hersteld Hervormde Kerk, Gereformeerde Gemeente, Hervormde Kerk, CGK Open Hof.

Geschiedenis

De zes kerken die in Scherpenzeel te vinden zijn, waren er niet altijd al. Een kerk die altijd in het dorp heeft gestaan, is de kerk die in het centrum staat. Onder de bevolking bekend als de Grote Kerk. Deze oude kerk is circa in het jaar 1300 gebouwd. Een lange tijd is deze kerk Katholiek geweest. Vanaf 1597 is dit veranderd naar een protestantse gemeente, omdat de pastoor zich bekeerde tot het protestantisme. Sindsdien is er ook geen katholieke parochie meer te vinden in Scherpenzeel.

Deze hervormde gemeente is voor een lange tijd de enige kerk in het dorp geweest. Vanaf ongeveer 1835 kwamen er geleidelijk aan steeds meer bij. Hierdoor zijn zij dan ook nog steeds de grootste gemeente in Scherpenzeel. Maar liefst 2200 leden zijn er lid. Dit zijn hoofdzakelijk mensen uit Scherpenzeel. Dat er 2200 leden zijn betekent nog niet dat de kerk ook altijd afgeladen vol zit, vaak zijn er ongeveer 600 leden daadwerkelijk aanwezig tijdens de dienst. Doordat deze gemeente zo oud is, is een groot deel van het dorp vanuit traditie nog steeds lid. De mensen uit deze kerk komen uit alle lagen van de bevolking.

Afscheuringen

De kerk die het jongst is, heeft zich als laatst van de Hervormde Kerk afgescheiden. Dit gebeurde in het jaar 2004, nadat er meerdere kerken samen waren gegaan, was er een deel het niet eens met de grondslag waar de nieuwe kerk op zou doorgaan. W.J. van den Brink, dominee in de Hersteld Hervormde Kerk in Scherpenzeel, vertelt: "Alle belijdenisgeschriften van de kerken die samengingen werden samengevoegd en als grondslag gebruikt. Maar als je goed kijkt zie je veel verschillen in deze belijdenissen. Ze spreken elkaar soms zelfs tegen."

Hierdoor vertrok een deel van de gemeente. Ze stichtten hun eigen kerk; de Hersteld Hervormde Kerk. Dit was natuurlijk een pijnlijke gebeurtenis in het dorp. Families waarvan een deel wel bleef en een deel vertrok, kerkleden die jarenlang lid waren die vertrokken. "Dat heeft wel verdriet gedaan", vertelt dominee Van den Brink. Op dit moment hebben zij 200 leden.

De Christelijke Gereformeerde Kerk(CGK) is gesticht omdat er veel Scherpenzeelers in de CGK in Veenendaal kerkten. Dit gebeurde in het jaar 1992. 600 leden zijn er bij deze kerk aangesloten.

Verdere kerken in Scherpenzeel zijn: PKN De Achthoek, ontstaan uit een fusie tussen een Gereformeerde en een Hervormde Kerk. Bestaande uit ongeveer 1500. Ook de Gereformeerde Gemeenten en de Gereformeerde Gemeente in Nederland zijn vertegenwoordigd met gemeenten in Scherpenzeel. Van deze laatste gemeente zijn geen gegevens beschikbaar.

Tot slot is er nog de Vrije Evangelische Gemeente met een krappe 40 leden. Sinds 1975 in Scherpenzeel te vinden.

Overeenkomsten

Alle kerken in Scherpenzeel zijn met elkaar eens dat het geloof in God sterk heerst in hun kleine dorpje. De zes kerken kunnen ook gemoedelijk met elkaar door één deur, al was dat een tijd geleden wel anders.

Toch geeft iedere kerk op een andere manier betekenis aan het geloof en dat vinden de mensen in Scherpenzeel fijn. Want immers moet iedereen toch op zijn/haar eigen manier in God kunnen geloven? De 'grote' verschillen zitten dan ook niet alleen in de inhoud van de preek, maar ook in de invulling van de dienst. Zo zingt de ene gemeente op hele noten, de andere gemeente weer ritmisch en snel, en zingt de ene gemeente meer opwekkingsliederen, terwijl de andere gemeente alleen -psalmen zingt.

"Maar als je alle kerken bij elkaar zet en vraagt of zij kunnen opschrijven waar het geloof om draait, zullen ze het daar binnen 5 minuten met elkaar over eens zijn", vertelt dominee Bergshoeff.

"Als je alle kerken bij elkaar zet en vraagt of zij kunnen opschrijven waar het geloof om draait, zullen ze het daar binnen 5 minuten met elkaar over eens zijn"

Verschillen

Het is alleen de manier waarop het wordt verteld aan de kerkleden. Want ook de kerken moeten met de tijd mee, het is onmogelijk om een doelgroep van 5 jaar tot en met 85 jaar tevreden te houden. Hierdoor vertegenwoordigen kerken sneller een doelgroep dan een hele bevolkingsgroep. De kerken in Scherpenzeel spelen hier op in en maken hun kerkdiensten aantrekkelijker voor een bepaalde doelgroep. De predikingen verschillen ook van elkaar. Zo is de ene prediking meer gericht op 'zonde' en de andere prediking meer gericht op 'genade'.

De dienst van de Hersteld Hervormde Gemeente Scherpenzeel-Renswoude is iets traditioneler dan de rest. Zo doen zij niet aan gezangen en nemen er geen kinderen deel bij het avondmaal, wat bij de CGK wel zo is. Ook blijven zij dicht bij de Bijbelteksten zonder de waarheid achter de waarheid. Zij leggen de nadruk sterk op 'zonde'.

De vormgeving van de diensten van Christelijke Gereformeerde Kerk de Open Hof is erg 'open'. Dat sluit meer aan op de tijd van nu, meer evangelisch.

"Vanaf het moment dat we zijn begonnen is het aantal kerkleden alleen maar gegroeid, wellicht ook door mensen van een andere gemeente. Ook doen wij afkondigingen als er mensen onze kerk verlaten, dat mag gewoon en dan bidden wij voor hen." aldus Nico van den Bergh, voorzitter van de kerkenraad CGK.

Bij de Hervormde Kerk Scherpenzeel zijn de kerkleden van allerlei soorten bevolking. "Bij de christelijke gereformeerden zitten misschien eerder de wat nettere/rijkere mensen." legt dominee W.J. van den Brink uit.

De uitgangspunten zijn gelijk, maar het is de vraag aan de kerken in welke vorm zij het vertellen. Dat kan meer in de tijd van nu, of traditioneel gericht. De Hervormde Kerk kijkt er op moment erg naar hoe zij hun kerkleden bij zich kunnen houden. Nu is dat nog gebaseerd op het ouderwetse proces.

De verschillende gemeenten gaan vriendelijk met elkaar om, maar als je in je eigen visie gelooft moet je daar ook niet van af wijken.

Het grote verschil tussen de Gereformeerde Gemeente en andere kerken is dat de Gereformeerde Gemeente nadruk legt op dat de mens wordt opgeroepen zich tot God te bekeren, maar dat de Heere dit geeft. Hij doet een wonder in het leven van mensen. Dat heeft twee kanten: hoe slecht de mens is en hoe groot het wonder is. De gemeente benadrukt verder dat wat er in de Bijbel staat persoonlijk beleefd moet worden. De Heere doet alles en daarbij ligt de nadruk op de genade karakter. De Gereformeerde Gemeente maakt zich zorgen over de accenten en uitleg van de andere kerken.

"We geloven in dezelfde God, maar toch hebben we een heel verschillend godsbeeld", verklaart broeder Verschuure.

"We geloven in dezelfde God, maar toch hebben we een heel verschillend godsbeeld"

Samenwerken

Zes verschillende kerken betekent dus niet een ouderwets verzuilde samenleving in het dorpje Scherpenzeel. Sowieso worden de verschillen gerespecteerd, maar dat is niet alles. Waar samenwerken mogelijk is gebeurt dat. Zo preken de dominees van de CGK, de Achthoek en de Hersteld Hervormde Kerk zo nu en dan in elkaars gemeente en hebben onderling contact. Hier blijft het niet bij, De Hervormde Kerk staat hier in de toekomst ook voor open. Ook in het dorp zijn de kerken samen te vinden, er lopen verschillende projecten. Zo is er het 'maatjesproject' waar mensen die in de schulden zitten geholpen worden. Ook zijn ze samen op de jaarlijkse feestdag te vinden met een standje, dit om te evangeliseren. Verder is er contact tussen de predikanten en kerkenraden van de verschillende kerken. Ook op de scholen is er contact tussen verschillende gemeenten. Wat wel in het achterhoofd moet worden gehouden is dat de kerken elk hun eigen ontwikkeling hebben doormaakt en dan is het heel moeilijk om weer met elkaar in één kerkgebouw te gaan. Er zijn toch wel verschillende culturen ontstaan.

Financieel

Elke kerk zegt financieel haar hoofd boven water te kunnen houden. De gemeenten met veel leden doen dit eigenlijk zonder moeite; zij hebben een eigen kerkgebouw en sommige zelfs twee predikanten. Voor de kleinere gemeenten is dit lastiger. Zo werkt dominee Van den Brink niet fulltime in Scherpenzeel. Ook hebben ze lang moeten sparen voor hun eigen gebouw. De CGK heeft in het begin keuzes moeten maken. Toen zij als gemeente net begonnen moest er gekozen worden tussen een gebouw of een eigen dominee. Dit werd een eigen dominee. Achteraf is deze gemeente hier blij mee. Hierdoor zijn de diensten in een openbare ruimte en dat zorgt voor een open karakter. Ook nu er meer geld beschikbaar is blijven zij hier kerken. Ondanks dit alles hebben de kerken geen geldproblemen. Het geld komt bij alle kerken binnen door middel van vrijwillige bijdragen van de leden.

Ontkerkelijking

Ook heeft het woord ontkerkelijking in Scherpenzeel een andere betekenis. Het is namelijk niet zo dat mensen de kerk niet meer bezoeken, maar voortaan naar een andere kerk gaan. Ook krijgen mensen steeds meer eigen opvattingen en nemen niet meer zomaar alles aan wat de kerk zegt. Als voorbeeld noemt dominee Bergshoeff gemeenschap voor het huwelijk. Mensen maken ook geen keuzes meer op grond van argumenten, maar kiezen op gevoel. De Hervormde Kerk Scherpenzeel ziet hier ook de voordelen van in: mensen gaan opnieuw kijken naar de kern van het geloof.

Alle kerken die aan dit onderzoek hebben meegedaan geven aan dat er in de toekomst meer moet worden samengewerkt tussen de kerken. Bijvoorbeeld door meer dingen gezamenlijk te

organiseren. Een plan als 'De nieuwe Scherpenzeeler' brengt de kerken dichter bij elkaar. Of zoals op de jaarmarkt, daar hebben de kerken een standje gehuurd met 4 verschillende kerken en proberen zij toch allemaal de mensen over God te vertellen.

De Gereformeerde Gemeente is niet bang voor ledendaling, omdat er een geboorteoverschot (per jaar gemiddeld 40 geboorten, 6 overledenen) heerst in Scherpenzeel. Ook komen er nog steeds nieuwe leden uit andere kerken en plaatsen bij. Mochten kerkleden de Gereformeerde Gemeente verlaten, dan hoopt de gemeente daar wel een beetje sturing in te geven.

Toekomst

Eén grote kerk waar heel Scherpenzeel naar de kerk gaat, zal er niet snel komen. Of dat jammer is vragen de geïnterviewde zich af. In alle interviews zegt eigenlijk alleen dominee Bergshoeff dat het mooier zou zijn wanneer er één kerk zou zijn. "Voor de buitenwereld et cetera ziet het er denk ik wel beter uit wanneer er één duidelijke kerk is. Aan de andere kant kan je ook niet meer iedereen van 0 tot 85 jaar tevreden houden." Dat beaamen ook anderen. Zo vertelt Van den Bergh van de CGK dat er voor iedereen nu iets is: "Iedereen kan kijken welke gemeente de invulling heeft die het beste bij hem of haar past." Mede hierdoor is samengaan ook niet nodig.

Andere bezwaren tegen één kerk zijn dat je dan een heel grote massale kerk krijgt. Een hechte gemeenschap met zo'n grote groep zou lastig worden. Ook kerken die qua dienst en invulling veel op elkaar lijken, willen niet samengaan. De Hersteld Hervormden en de Hervormden bijvoorbeeld. De reden van de scheuring is nog steeds de reden waarom ze niet samengaan. Wanneer hiernaar gekeken wordt, zouden de Hersteld Hervormden best terug willen. Door traditie en grondslag is samengaan dus ook nog een stapje te ver. Wel willen bijna alle kerken blijven samenwerken en samen kijken hoe dit in de toekomst nog meer kan gebeuren. De Gereformeerde Gemeente staat hier wat kritischer in. Inhoudelijk zien zij wel grotere verschillen. Ook zijn zij van mening dat de verschillen wel meer zijn dan alleen de vorm en invulling.

Conclusie

Scheuring na scheuring heeft er dus voor gezorgd dat er een grote verscheidenheid aan kerken is ontstaan in Scherpenzeel. Tegenwoordig is er niet meer tussen elke kerk verschil te zien. Traditie en grondslag staat dan een fusie in de weg. Tussen sommige kerken zijn er natuurlijk wel grote verschillen aanwezig bijvoorbeeld de Vrije Evangelische Gemeente en de Gereformeerde Gemeente. Dit vind men niet erg en houd samenwerking niet tegen. De kans is dan ook groot dat er veel kerken in Scherpenzeel blijven bestaan al zal er wel steeds meer samenwerking komen.